

Ненад Новковић*
Независни истраживач

ПОЛИТИЧКИ ДИСКУРС О СРБИЈИ У ИЗВЕШТАВАЊУ ВОДЕЋИХ ЗАПАДНИХ МЕДИЈА

Сажетак

Анализа политичког дискурса представља комплексан процес који комбинује више друштвених дисциплина, подразумевајући детаљно познавање политичких токова и ставова. Дискурс у том смислу открива перцепције о теми као и историјски контекст у коме су оне настале. Овај рад је истражио актуелни политички дискурс западних земаља о Србији конструисан кроз објављене чланке на порталима одабраних западних медија у периоду од почетка актуелног Украјинског конфликта до маја 2024. године, значајном због турбуленција на међународној политичкој сцени. Квалитативном анализом текстова у областима политике и криминалитета испитан је наратив који се посредством њих конструише и развија, изрази коришћени за описивање земље, њених званичника и грађана, као и реализована конотација. Квантитативном методом су добијени статистички подаци о дистрибуцији тема и ставу објављених чланака. Установљено је да је са актуализовањем негативног значења које је везивано за појам Балкана дискурс о Србији креиран још деведесетих година, а земља постала предмет балканизма, нацификације и демонизације. Срби су представљени као ултимативни кривац балканских сукоба који идеолошки и вредносно нису део Европе. У сврху промоције негативног дискурса и постизања циљева као што је признање Косова и прихватање одговорности за конфликте укључујући и геноцид, западни медији су бирали сензационалистичке теме као што су однос са Косовом и утицај Русије на Србију па

* Имејл адреса: nenad011@yahoo.com. ORCID: 0009-0006-3221-5243.

је држава представљена као аутократска, националистичка и непопустљива.

Кључне речи: Дискурс, наратив, анализа конотације, балкански сукоби, анализа текстова, балканизам, нацификација.

УВОД

Политички дискурс конструисан посредством медија је важан чинилац друштвеног живота чијом се анализом добија увид у представе стварности које стварају званичне институције и, као резултат, у ставове друштва о одређеним темама. Упознавање са разлозима за пропагирање одређеног наратива је основа за квалитативну анализу активности које стварају перцепције шире јавности па препознати разлози могу истраживачима понудити дубље разумевање појава поготово у контексту процеса доношења политичких одлука као и опште климе у питањима од међународног значаја.

Анализа медијског дискурса је комплексан процес који комбинује више дисциплина као што су антропологија, социологија, лингвистика, когнитивна и социјална психологија као и изучавање комуникације и то техникама изучавања језика, вербалне интеракције, конверзације, анализе текстова и догађаја (van Dijk 2011, 1). Како би се постигао висок квалитет резултата потребно је детаљно познавати аспекте контекста као што су актуелни политички токови, степен слободе медија који се анализирају, општи друштвени ставови као и они потенцирани од стране институција и интересних група. Анализа медијског дискурса о одређеној држави на тему одређене земље даје увиде у важеће ставове о тој земљи, њихов историјски контекст, интерпретацију прошлих догађаја, односе као и потенцијалне трендове развоја истих у будућности.

Овај рад, стога, има за циљ да истражи актуелни политички дискурс о Србији који изабрани медији Сједињених Америчких Држава (САД), Велике Британије и Немачке, као представница западних земаља, стварају путем чланака објављених преко својих онлајн платформи.

ПОЈАМ ДИСКУРСА

У литератури се могу наћи разне дефиниције дискурса, а једну од њих нуди Хол (*Stuart Hall*) који исти објашњава као „начине референцирања или стварања знања у вези са одређеном темом” као и то како се знање које одређени дискурс ствара повезује са моћи, како регулише понашање, креира идентитете или субјективна виђења и како се одређене ствари представљају (Hall 1997, 6). Хол даље закључује да анализа дискурса стога није само студија језика, већ и анализа како језик може утицати на понашање и акције у свету. Ферклаф (*Norman Fairclough*), Малдериг (*Jane Mulderrig*) и Водак (*Ruth Wodak*) дискурс представљају као форму друштвене праксе односа између одређеног дискурзивног догађаја и ситуације, институције и друштвене структуре које је дефинишу па је дискурс тако друштвено конструктиван и уједно и друштвено обликован (Fairclough, Mulderrig and Wodak 2011, 357). Важно је напоменути и да је дискурс виђен као узрок формирања идеја о друштвеном свету па може утицати на друштвену стварност (Jiwani and Richardson 2011, 242). Ван Дајк (*Teun Van Dijk*) је развио концептуални алат, тј. дискурзивну стратегију позитивне самопрезентације и негативног представљања другог коју је користио за анализу дискурса расизма (van Dijk 2011, 396–397). Џивани и Ричардсон се у анализи дискурса концентришу на три нивоа и то на текстове, на дискурсне активности продукције и употребе и на то које друштвено-културне активности дискурс производи (Jiwani and Richardson 2011, 242). Анализа текста при том укључује посматрање форме, садржаја и улоге текста, почевши од анализе речника и семантике, граматике реченица и анализе организације текста изнад реченице (242), али се у обзир морају узети и одлике комуникативног догађаја и аспекти производње текста и његове употребе.

Ради бољег разумевања дискурса је неопходно истражити изразе, исказе и текстове и идеолошку поруку коју медији шаљу па је потребно извршити анализу значења знакова којом се бави наука семиологија (Price 1998, 111–112; Илић 2017, 102). Ова врста анализе, која је посебно важна за наше истраживање, спроводи се на две равни значења, денотативној и конотативној (Lorimer 1998, 269; Илић 2017, 103). Денотативно значење не захтева тумачење услед своје очигледности па се анализа своди на описивање (McQueen 1998, 309–310; Илић 2017, 103), док је конотативно значење скривено

и истражује детаљнију анализу. Ово значење, стога, на несвесном нивоу, утиче на формирање ставова конзумента тих садржаја и има велику улогу у креирању и одржавању дискурса поготово ако има основу у идеологији (Logimer 1998, 269–270; Ilić 2017, 103). Из свега реченог произилази значај идеолошке анализе медијских садржаја која може указати на доминантан дискурс креиран текстом који се анализира (Ilić 2017, 103).

Водак (*Ruth Wodak*) и Рајзигл (*Martin Reisigl*) су представили историјски приступ анализи дискурса утемељен на концепту контекста који подразумева следеће аспекте:

1. непосредан језик или ко-текст или ко-дискурс унутар текстова изјава и локалних интерактивних процеса преговора и управљања конфликтима;
2. интер-текстуални и интер-дискурсни однос између изјава, текстова, жанрова и дискурса;
3. екстерне језичке друштвене варијабле и институционалне оквири специфичних контекста;
4. шири друштвено-политички и историјски контекст на који се односи дискурсна пракса (Wodak and Reisigl 2015, 585).

УЛОГА МЕДИЈА У ФОРМИРАЊУ ДИСКУРСА

Медији ефикасно преносе информацију и стога имају велики утицај на опште ставове друштва (Nikolić 2017, 296), што медијским информацијама даје пресудни значај (Shannon and Weaver 1998). При анализи медијског садржаја се првенствено мере квалитет новинских текстова и ниво информативности бројањем чињеница присутних у тексту, а у наставку процеса се пажња усмерава на учесталост употребљених речи и на вредносно обележје које им се додељује због изражавања одређеног става о појави у медијском садржају (Janićijević 2016, 138). Као следећи аспект се испитује објективност у приказу чињеница, како би се испитали критеријуми целовитости и релевантности, као и непристрасности која, при том, подразумева одсуство сензационализма и наклоности. Истраживање присуства наклоности је важно јер је често прате неистина, пропаганда или идеологија и резултира потенцирањем одређене теме, објекта или догађаја на штету другог (Janićijević 2016, 139).

Медији преносе званичне ставове представника држава и институција који у многим случајевима садрже елементе циљане пропаганде (Machin and Leeuwen 2007, 12) ради постизања националних циљева и агенди. Најбољи пример је недостатак критичке анализе америчких и британских медија у извештавању о оружју масовног уништења које је наводно поседовао Садам Хусеин у Ираку (Bergman and Hearn-Branaman 2022, 5). На тај начин су западни медији постали саучесници у илегалном рату 2003. године који је однео стотине хиљада жртава и на крају резултирао формирањем терористичке организације ИСИС (5). Медијске куће, Њујорк тајмс (*New York Times*) и Вашингтон пост (*Washington Post*), су грешку признале тек када је било прекасно (Bergman 2014). Стога је важно нагласити да се историја не може тумачити без паралелне анализе пропаганде и манипулације новинарима (Bergman and Hearn-Branaman 2022, 5). Медији се у извештавању о догађајима на међународној сцени доста ослањају на званичне изворе Запада, посебно својих влада, као и међународних организација које су под утицајем западне политике и економије (5).

Бенет (Bennett 1990), Халин (Hallin 1986) и Фишман (Fishman 1980) су закључили да медији на себе преузимају улогу чувара званичних ставова па тиме одбацују своју обавезу да буду објективни. Сличан закључак су донели и Херман (*Edward Herman*) и Чомски (*Noam Chomsky*) представљајући емпиријске доказе да новинске агенције дају приоритет пропаганди елите, искључујући друге изворе (Herman and Chomsky 1988, 49). Бенет, Херман и Чомски такође наглашавају да медији често примењују стратешку тишину или игноришу одређене теме или виђења, ограничавајући на тај начин даљу дебату у том смеру (Bennett 1990, 106; Herman and Chomsky 1988). Херинг (*Eric Herring*) и Робинсон (*Piers Robinson*) су у својим истраживањима оповргли чињеницу да су западни медији независни од интереса елите и да ставовима елите и влада приступају критички у циљу одржавања демократије и закључили да амерички медији у ствари нарушавају демократију (Herring and Robinson 2003, 554–555). Приказујући свет из њеног угла и градећи јавну подршку америчкој међународној политици, медији јавности ограничавају приступ информацијама које би омогућиле критичко размишљање. Иако је данас доступно мноштво извора, традиционални глобални медији као што су Њујорк тајмс и Би-Би-Си (*BBC*) и даље доминирају сценом као најцитиранији (Robinson 2017, 3)

МЕТОДОЛОГИЈА

Ради свеобухватне анализе дискурса је примењена адаптирана верзија приступа Водак и Рајзигл при прикупљању грађе односно избору текстова. Првобитно су у релевантном периоду, од почетка актуелног сукоба у Украјини закључно са априлом 2024. године, идентификовани сви текстови три одабрана медија са Србијом као темом класификовани у области политике и криминалитета. У наредном кораку је спроведена детаљна анализа садржаја свих текстова и анализиран наратив који се развија посредством садржаја текстова, контекст у коме се помиње Србија као и најчешћи изрази коришћени за описивање земље, њених званичних представника и грађана.

Методологија примењена у овом раду је анализа садржаја која нам омогућава долазак до квантитативних и квалитативних информација о одређеној појави (Plić 2017, 238). Најпримењивија анализа садржаја је квантитативна, којом аналитичар одређује релевантне категорије и мери њихову учесталост (Janićijević 2016, 141). Берелсон (*Bernard Berelson*) предлаже технику анализе садржаја која подразумева одабир јединица анализе као што су реч, реченица, сцена или читава прича па се потом израчунава учесталост референци са траженим особеностима и дистрибуција учесталости изабраног примера садржаја (Berelson 1952). Према истом аутору се квантитативна анализа пребројавањем фокусира на опис и садржај поруке, док се квалитативна бави мотивацијом и намерама медија који поруке креирају, као и њиховим утицајем на реципијенте. Маквејл (*Denis McQuail*) се залаже за приступ који вреднује обе стране комуникације, дискурс на једној страни и рецепцију публике на другој (McQuail 2010, 364–365). Тако квалитативна анализа омогућује закључке везане за латентни садржај проучаване појаве па је потребно утврдити значења употребљених израза у ближе одређењу истраживане појаве, док се квантитативна анализа бави манифестним садржајем. Квалитативна анализа је такође дала увид у намере изабраних медија при извештавању, рецимо при употреби сензационалистичких израза и у самом наслову чланака.

Анализа садржаја открива став који креатор поруке има према њеном садржају и може бити позитиван, негативан или неутралан што се постиже коришћењем израза као што је одобравање-неодобравање, повољно-неповољно и позитивно-негативно (Manić

2017, 19). Спровођењем семиотичке анализе конотативног значења се стиче увид у то да ли је Србија поменута у позитивном, неутралном или негативном светлу.

За потребе овог рада су представнице западних држава изабране по следећем критеријуму: три највеће светске економије мерено по параметру реалног бруто националног дохотка које су уједно и чланице НАТО пакта па се долази до САД-а као прве економије света мерено по БНД-у, Немачке као четврте економије света и Велике Британије, шесте економије света (Central Intelligence Agency [CIA] 2024; North Atlantic Treaty Organization [NATO] 2024).

Медијско извештавање у овом истраживању је дефинисано као објављени чланци на онлајн порталима одабраних медија у релевантном периоду, од 22. фебруара 2022. године закључно са априлом 2024. године. Овај период је изабран због значајних кретања на политичкој сцени и променама у међународним односима и генералног става према Руској федерацији и њеним савезницима услед војне операције коју спроводи у Украјини. Западне државе су исту операцију класификовале као агресију (North Atlantic Treaty Organization [NATO] 2022) па та чињеница, као и блиске везе између Србије и Русије и уздржаност Владе Србије да се прикључи санкцијама Европске Уније (ЕУ), САД-а и већине чланица НАТО-а (Bechev 2023, 17) чине поменути период релевантним за потребе анализе у овом раду.

Медијске куће за потребе ове анализе су изабране по критеријуму највећа медијска кућа у свакој од наведених држава мерено по броју посетилаца својих веб страница. Овом методологијом су препознате медијске куће Њујорк тајмс у САД-у (Majid 2024a), Би-Би-Си у Великој Британији (Majid 2024b) и Билд (*Bild*) у Немачкој (Semrush 2024).

Анализа садржаја је започета претраживањем релевантних текстова одабраних медија коришћењем кључне речи „Србија”. Квантитативна анализа за потребе овог рада је укључила пребројавање објављених чланака поменутих медија који на било који начин помињу Србију како би се са једне стране добио увид у укупан интерес тог медија за Србију, а онда и за посебне тематске области. Квалитативна анализа оригиналног садржаја идентификованих чланака је извршена непосредним приступом и анализом како би се стекао увид у то како је у њима Србија представљена. Квалитативна анализа је подразумевала семиотичку анализу израза који у текстовима стоје

уз реч Србија као и начин представљања чињеница које се за њу везују како би се разумело са каквом конотацијом се иста спомиње. На крају је поновном применом квантитативних метода истражена учесталост главних тема чланака у оквиру поменутих области као и учесталост једне од три конотације како би се добио и статистички увид у дистрибуција тема и конотације.

РЕЛЕВАНТНИ ДОГАЂАЈИ СА УТИЦАЈЕМ НА РАЗВОЈ АКТУЕЛНОГ ДИСКУРСА О СРБИЈИ У ПЕРИОДУ 1990-2024

Фокус овог дела рада је на објашњавању догађаја и утицаја елемената контекста одређеног временског раздобља на формирање актуелног дискурса о Србији. Анализирани су конфликти у Босни, Хрватској и на Косову деведесетих година прошлог века, долазак на власт актуелног председника Србије, Александра Вучића, као и процес приступних преговора ЕУ.

Србија је добар пример еволуције дискурса који о одређеној држави стварају медији услед честог мењања позиције државе у међународним односима у протеклих 40 година. Поменута позиција је прошла фазе од веома позитивне за време припадности Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији (СФРЈ), преко изразито негативне током балканских сукоба, до демократских промена почетком 21. века и настанка нових држава након раздвајања од Црне Горе и самопроглашене самосталности Косова и Метохије. Србија је у турбулентном процесу трансфера моћи са Запада на Исток на светској политичкој и интересној сцени прешла тежак пут због кога је често критикована.

Дискурс о Србији је за време поменутих конфликта доживео праву трансформацију. Почеци распада СФРЈ су пробудили пежоративно значење појма Балкан као нечег племенског, назадног и варварског (Todorova 2009, 3). У настојању да концептуализује овај процес, Тодорова је увела појам „балканизам” идеолошки објашњавајући Балкан као место не потпуно европско, обележено културом примитивизма, нереда и сиромаштва, који је, користећи различите стереотипе, митове и метафоре, омогућио лакше објашњење сложених сукоба (20). Убрзо је при описивању Срба (Žohar 2012, 97) примењен и појам „нацификација” који настаје са доласком Адолфа Хитлера на власт и означава процес консолидације

свих немачких институција у нацификовану целину, налажући уништење опозиције (Doerr 2002, 28, 192; Caplan 2019, 60). Овај појам данас одређује поистовећење особе, земље или идеологије са нацистичком, повлачење паралела са холокаустом и оснивањем логора (Hammond 2023, 20–21), док дискурс нацификације позива на моралну обавезу да се интервенише давањем колективне кривице једном народу (16, 24). Дискурси балканизма и нацификације су посебно дошли до изражаја за време извештавања о конфликтима у Босни и на Косову где су Срби представљени као учиниоци геноцида, демонизовани као зли и означени као крајњи непријатељ (15–16).

Новинар Би-Би-Си-ја, Алан Литл (*Alan Little*) је приметио да је устаљено опште веровање да се Балкан састоји из племена која су се међусобно вековима убијала и да ту нема промене (Alan Little 2001). Литл закључује да је Запад ову тврдњу искористио као изговор за акције које су уследиле, убрзо се приклањајући општем ставу новинара да једна страна у сукобу мора сносити кривицу остављајући трајне последице по Србију (Harper 2017, 144).

Пропагандна кампања је настављена и након демократских промена, па и ради вршења притиска око статуса Косова. Појам балканизма је при том употребљаван да објасни понашање локалних племена до увођења појма „остали” при дефинисању Срба као посебне јединке, идеолошки удаљене од региона и европских вредности (Hammond 2023, 16). Поменути појам је касније примењен ради додатне демонизације и ширења подршке интервенцији Запада, са циљем политичке поделе света на две осовине: Запад и Остале (Huntington 1993, 22). Западни медији су већ 1991. године извештавали о тоталитарној и комунистичкој Србији и о западној, просперитетној и демократској Хрватској и Словенији па су, још пре рата, западни политичари погрешно представили сецесионисте као анти-комунистичке пионире демократије, што су страни медији безусловно прихватили (Binder and Roberts 1998, 36–37). Овакав став је складу и са тенденцијом да се културе и религије на југу и истоку Европе сматрају конзервативнима и примитивнима (Bakić-Hayden and Hayden 1992, 3–4) па је дискурс о Србији лако прихваћен.

Западно заузимање страна је од самог старта било јасно када су немачки лидери представили српску агресију као разлог за започињање рата (Crawford 1996, 494, 512), а као подршку томе је Индипендент (*Independent*) пренео изјаву босанског председника Изетбеговића да је његова земља жртва спољне агресије. Ову тезу

подржало је више западних влада, па је извештавано да се Европска заједница и САД слажу око српске одговорности (Hammond 2023, 19), што показује да је већ на почетку рата одлучено како ће се он тумачити (Gowing 1994, 55). Убрзо затим, у јулу 1992. године, процес нацификације и повлачење паралела између догађаја у Босни са нацистичким холокаустом резултирају извештавањем о српским логорима налик на Аушвиц (Gutman 1993, 26, 34), а британска телевизија потом посећује један такав наводни логор, Трнопоље, што је Дејли Мејл (*Daily Mail*) искористио као доказ да се холокауст понавља (Hammond 2023, 20). Јавност је тако била изложена савршено синхронизованој пропаганди власти и медија.

Постојали су и ретки реални извештаји са терена, па је тако Гардијан (*Guardian*) цитирао Црвени крст који је негирао постојање логора објаснивши да све три зарађене стране имају казнене центре. Упркос томе је слика о Србима, као учиниоцима етничког чишћења, опстала, за шта је заслужна и америчка маркетиншка агенција Рудер Фин (*Ruder Finn*), ангажована од стране босанске владе ради осигурања веће међународне подршке (Hammond 2023, 21). Ову чињеницу потврђује и каснији разговор Бернара Кушнера (*Bernard Kouchner*) са босанским председником који је признао да је лажно потенцирао наратив о српским логорима ради бомбардовања Србије. И сам Кушнер је, преко своје организације Медесин Ду Монд (*Médécins Du Monde*), водио сличну кампању (Johnstone 2002, 74).

У циљу продубљивања процеса демонизације, репортер Би-Би-Си-ја, Бел (*Martin Bell*) је креирао концепт „новинарство везивања”, наглашавајући да новинари не могу бити неутрални и објективни пред избором између добра и зла, исправног и погрешног или жртве и насилника (Bell 1998, 16). Ради промоције става да су Срби злочинци, Америчка Влада је 1999. године изнела податак о убиству чак 500.000 људи на Косову (United States Department of State [USDS] 1999) иако је Међународна комисија за нестале особе 2017. године утврдила око 7.000 жртава и око 1.600 несталих (International Commission on Missing Persons [ICMP] 2017). Подршку овом наративу је дао и Међународни Трибунал за бившу Југославију (МКСЈ) током процеса о геноциду, док су многи критичари постављали питање да ли је масакр у Босни уопште имао одлике геноцида. Шабас (*William Schabas*) критикује објашњење МКСЈ у коме се масакр мушкараца војног узраста у Сребреници третира као трајни утицај на заједницу уместо као уништење групе, позивајући се на класичне

примере геноцида 20. века када су фокус истребљења били жене и деца (Schabas 2001, 46–47). Саутвик (*Katherine Southwick*) запажа да је метода тужиоца да утврди намеру за уништењем босанских муслимана била непотпуна (Southwick 2005, 188, 191), а Џонстон (*Diana Johnstone*) сматра да је Сребреница постала симбол колективне кривице чије се довођење у питање класификује као недопустиво порицање холокауста (Johnstone 2005). Самуели (*George Szamuely*) закључује да су и много пре него што су узроци и вођење ратова у бившој Југославији могли да буду анализирани, Срби означени као изазивачи, учиниоци геноцида, једини кривци, криминалци који су извршавали наређења криминалне власти и као народ који мора да прихвати кривицу како би окајао грехе (Szamuely 2011, 153). Хејден (*Robert Hayden*) запажа да је геноцид као дискурс настао као део софистициране кампање босанских муслимана који су страшне, али неупоредиве злочине поистоветили са холокаустом (Hayden 2013). Ради објашњења постојања намере за етничким чишћењем је МКСЈ идеолошки повезао конфликте у бившој СФРЈ позивајући се на наводну политику „Велике Србије” коју је водио тадашњи председник СР Југославије, Слободан Милошевић (Hammond 2023, 23). Чак је и један од писаца статута трибунала изјавио да је оптужба за геноцид перфидно искоришћена ради демонизације српског лидера и Србије (Scharf 1999). Пар недеља пре подизања оптужнице за геноцид је британски Тајмс (*Times*) објавио сазнања о наводном српском мастер плану протеривања Албанаца са Косова, такозваној операцији „Потковица” (Paterson 1999), што је по завршетку бомбардовања оповргнуто као намерна дезинформација немачке обавештајне службе (House of Commons 2000).

Иако су све стране у босанском конфликту примењивале етничко чишћење, дискурс о самим делима је био другачији у зависности од стране, па су тако у случају Србије употребљавани изрази као што су „план”, „системски” и „стратегија” наговештавајући намеру, а у случају Муслимана и Хрвата је коришћен знатно блажи језик па је насиље представљано као реактивно и узајамно (Hammond 2007, 74–75). Прво помињање етничког чишћења на простору бивше Југославије у западним медијима заправо је било 80-их година када је Тајмс извештавао о убијању, силовању и протеривању Срба са Косова (Ackerman and Naureckas 2000, 98), међутим, они после тога скоро никада више нису помињани као жртве. Тако је прогон 250.000 Срба из Хрватске 1995. године, као и 100.000 са Косова

после 1999. године у медијима оправдан тиме што су то заслужили (Hayden 2013, 315). До краја 90-их година је новинарство везивања постало и званична политика Запада што најбоље показује изјава премијера Блера (*Tony Blair*) да је НАТО бомбардовање Србије у ствари „битка између добра и зла, цивилизације и варварства, демократије и диктатуре” (Clark 2010).

Новинар Индипендента је у негативном промовисању Србије упоредио визуелни идентитет Албанаца и Срба и закључио да су Срби углавном тамнопути и корпулентни, док Косовари подсећају на Келте, објашњавајући да су два народа у ствари припадници различитих раса (Tanner 1999) покушавајући да измами симпатију британске јавности себи сличним Албанцима. У том светлу, Сан (*Sun*) у свом едиторијалу позива на линч Милошевићевих „животиња” које „треба упуцати као псе”, а новинар Њујорк тајмса пита шта може да очисти Србију од националне психозе, предлажући окупацију као у случају Јапана или Немачке. Паксман (*Paxman*) са Би-Би-Си-ја у својој емисији Њузнајт (*Newsnight*) од 29. априла наставља са предлогом за општу де-нацификацију Србије (Hammond 2023, 15).

Демонизација представника државе је практична извештачка метода преноса негативне слике о земљи на њен народ па је анализа чланака, који се баве портретом председника, битна у изучавању дискурса. Тако се председник Србије приказује као особа са упитном прошлошћу, са променљивим ставовима, диктатор са пуном контролом над медијима, што Србију представља као земљу без слободе медија, ненаклоњену Западу (Nikolić 2018, 260). По Вучићевој победи на изборима британски Гардијан упозорава на некога са великом моћи, бившег екстремног националисту који се претворио у реформатора. У истом чланку Гардијан председника Србије доводи у везу са руским председником Путином који је подржао његову кандидатуру, а цитира и оптужбе српске опозиције која га терети за контролу над медијима и застрашивање гласача. Чланак преноси и стрепњу да председник може довести до назадовања демократије (Tait et al. 2017).

Неприпадност Западу даље приказује и стратегија проширења ЕУ која Србију посматра као део Западног Балкана, привременог политичког конструкта који служи да кандидате идеолошки држи даље од Уније јер они тек по придруживању престају да буду варвари и постају део европске породице (Svilar 2010, 514). Председник Европске комисије, Јункер (*Junker*), нагласио је да је Западном

Балкану потребна европска будућност како би се избегло буђење зла из прошлости (Vukasović 2018, 9). Придруживање ЕУ тако подразумева удаљавање од своје историје, прихватање западних вредности па и ретроактивну потврду исправности негативних ставова везаних за Балкан (Svilar 2010, 514–515), па је колонизација једини начин да се то постигне (Mikuš 2013, 5, 34). Од Србије се очекује да прихвати свој демонизовани статус, искривљену медијску слику, институционализовану од стране МКСЈ, кривицу за све балканске конфликте и да призна спровођење етничког чишћења док су други водили рат за ослобођење (Hammond 2023, 26). Образлажући то јединим начином да се постигне помирење, ЕУ наставља да укорава Србију за непризнавање геноцида у Сребреници, тражећи казне за било кога ко тврди другачије па чак и званично изабрану власт (European Commission [EC] 2020, 24–25).

Западни репортери су у претходно приказаном процесу успостављања дискурса о Србији имали кључну улогу: првенствено позивајући се на званичне изворе, потом разрађујући причу, што су пак власти користиле као доказе својих изјава па су новинари потом извештаје званичника користили као потврду својих ставова и на тај начин је створен скоро савршени циркуларни систем пропаганде (Hammond 2023, 28).

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА И ДИСКУСИЈА

Као што је раније поменуто, истраживање је спроведено непосредним претраживањем онлајн платформи три изабрана медија и идентификацијом објављених чланака који се као главном темом у оквиру претходно дефинисаних области баве Србијом. На тај начин је у релевантном периоду од 22. фебруара 2022. године закључно са априлом 2024. године препознато:

- 24 чланка на *bild.de*,
- 14 чланка на *bbc.com*,
- 35 чланка на *nytimes.com*.

Идентификовани чланци су класификовани у две шире области и то политика и криминалитет. Наведене области су даље подељене у под-области и то:

- у оквиру политике: однос Србије и Косова, српско-руски односи, избори, Европрајд, протести, ратни злочини/конфликти 90-их и политика-остало,
- у оквиру криминалитета: организовани криминал и масовна пуцњава.

Табела 1: Класификација и подела објављених чланака по областима и под-областима

	Назив медија					
	<i>bild.de</i>		<i>bbc.com</i>		<i>nytimes.com</i>	
Политика		100%		85,8%		68,6%
Однос Србије и Косова	14	58,3%	6	43%	8	22,8%
Српско-руски односи	5	21%			7	20,0%
Избори	1	4%	4	28,6%	3	8,6%
Европрајд	4	16,7%			1	2,9%
Протести			1	7,1%		
Ратни злочини/конфликти 90-их			1	7,1%	3	8,6%
Политика-остало					2	5,7%
Криминалитет				14,2%		31,4%
Организовани криминал			1	7,1%	2	5,7%
Масовна пуцњава			1	7,1%	9	25,7%
Укупно	24	100%	14	100%	35	100%

Извор: Обрада аутора

Портал *bild.de* је у релевантном периоду извештавао искључиво о политици (100%), а у оквиру те области су објављени чланци на тему односа Србије и Косова (58,3%), српско-руских односа (21%), Европрајда (16,7%) и избора (4%).

Портал *bbc.com* је у истом периоду углавном извештавао о политици (85,8%), док су се два чланка бавила темама о криминалитету. У оквиру области политике најпокривеније теме су биле однос Србије и Косова (43%), избори (28,6%), протести (7,1%) и ратни злочини (7,1%). Везано за криминалитет је објављен један чланак о масовној пуцњави (7,1%) и један о организованом криминалу (7,1%).

Портал *nytimes.com* се у истом периоду такође највише бавио облашћу политика, а у оквиру исте највише темама као што је однос Србије и Косова (22,8%), српско-руски односи (20,0%), избори (8,6%), ратни злочини (8,6%), политика-остало (5,7%) и Европрајд (2,9%). У оквиру области криминалитет главне теме су биле масовна пуцњава (25,7%) и организовани криминал (5,7%).

Табела 1 нам при томе открива да су се сва три медија фокусирали на област политике са сензационалистичком тематиком као што су међународни и међуетнички конфликти на Балкану

(Србија-Косово), утицај Русије на Балкану и спекулације у вези са њеном улогом у потенцијалном избијању нових сукоба на овим просторима, избори у Србији и Црној Гори, масовна пучњава, протести повезани са изборима и протести повезани са пучњавом.

Резултати анализе конотације коју реч Србија добија у одређеним исказима у наведеним чланцима је представљена у Табели 2.

Табела 2: Конотације у објављеним чланцима по медијима и областима

	Назив медија					
	<i>bild.de</i>		<i>bbc.com</i>		<i>nytimes.com</i>	
Политика	24	100%	12	85,8%	24	8,6%
Позитивно						
Неутрално	1	4,2%	6	42,9%	4	11,5%
Негативно	23	95,8%	6	42,9%	20	57,1%
Криминалитет			2	14,2%	11	31,4%
Позитивно						
Неутрално			1		1	2,8%
Негативно			1		10	28,6%
Укупно	24	100%	14	100%	35	100%

Извор: Обрада аутора

Анализа конотације је дала увид у општи дискурс о Србији који три медија креирају. Билд се у извештавању о Србији искључиво фокусирао на теме из политике и о њима у 95,8% извештавао негативно. Само је један чланак у релевантном периоду био неутралан. Би-Би-Си се у истом периоду такође концентрисао на теме из области политике (85,8%) о којима је у 42,9% случајева извештавао негативно, док је 42,9% чланака било неутрално. Из области криминалитета су објављена два чланка од којих је један имао неутралан став, а други негативан став према Србији. Њујорк тајмс је у скоро 69% случајева извештавао о политици и то са негативном конотацијом (57,1%), док је у области криминалитета објављено 31,4% свих чланака, који су већином са негативном конотацијом (28,6%), док је један чланак неутралан.

Дискурс о Србији на порталу *bild.de*

У поређењу са остала два медија, Билд је у релевантном периоду извештавао искључиво о сензационалистичким темама, подржавајући негативни наратив о Србији. У свим објављеним чланцима се актуелни догађаји повезују са прошлошћу као што су рат

на територији бивше Југославије, бомбардовање Србије и конфликт на Косову, однос Србије и Русије и њихове историјске везе, као и ултра-националистичке активности на Балкану. Србија је представљена као милитантна земља коју води десничарски популиста, земља која се држи свог партнерства са Русијом упркос злочинима за које се та држава терети (Rühle 2024), земља којом владају хулиганске и ултра-националистичке групе (Marburg and Rühle 2024). Српски председник је описан као свемоћни аутократ Балкана који хвали крвопролиће као други брутални диктатори, бивши министар у влади „кољача народа и ратног злочинца Милошевића” (Tiede 2023).

Билд употребљава снажне изразе као што су: национализам, кланица, рат, про-руско, паравојне формације, немири, десничари, популисти, битка, насиље, аутократа, ескалација, буре барута, страх, трупе, слање фаталног сигнала. Како би додатно Србију представио у негативном светлу Билд користи сензационалистичке наслове и реторику што показују следећи примери: Да ли Седер може Србију да ослободи Путинове чаролије (Ranft 2024); Да ли Путин ОВДЕ планира наредни рат (Rühle 2024); Јуриш на Градску кућу са шипкама и камењем (Bild 2023); Никада није било тако опасно као сада (Plaumann, Rühle and Tiede 2023).

Посредством објављених текстова Билд промовише наратив да је косовски ентитет изгубио независност почетком 20. века када је освојен од стране Србије и који је, потом, борећи се да поврати независност исту извојевао самопроглашењем 2008. године (Rühle 2022) што није у складу са историјским чињеницама. Ради наглашавања опирања Србије Западу, Билд често помиње и непризнавање независности Косова (Marburg and Rühle 2024; Rühle 2024).

Дискурс о Србији на порталу *bbc.com*

Би-Би-Си се у релевантном периоду такође фокусирао на сензационалистичке теме, посебно на однос Србије и Косова и на изборе које су пропратили протести. Иако је при извештавању Би-Би-Си-ја у више наврата заузимао неутралан стан, слика која прожима чланке је о српској подршци својој мањини на Косову и њеном опирању косовским властима кроз позиве на бојкот избора и институција (Delauney 2023a), о непризнавању независности Косова са намером да на исто пошаље своју војску у чему је омета

присуство КФОР-а (Maishman and Gregory 2022). Србија се критикује као тврдоглава у том односу (Kirby and Delauney 2023) и као претња безбедности (Maishman and Gregory 2022), а уз то се директно доводи у везу са својим савезником, Русијом (Delauney 2024). Би-Би-Си такође покушава да представи и другу страну наратива, па оптужује косовске власти за покушај брисања српског идентитета на својој територији као и за провокације и изазивање немира постављањем етничких Албанаца у институције општина где су Срби већина (Delauney 2024).

Би-Би-Си употребљава блаже изразе од Билд-а, а негативну конотацију ствара доминација речи: насиље, одбијање, тензија. У критици косовских институција и њихових ставова о Србији се користе изрази: брисање идентитета, самопрокламована независност, непослушност и тврдоглавост.

Извештавајући о изборима, Би-Би-Си представља председника Вучића као јаку личност (Vock and Georgievski 2023), а Србију као земљу у рукама једне странке против које се воде протести због манипулације изборним резултатима (Delauney 2023b). Председник се повезује са ултра-националистима и хулиганима, као и плановима за „Велику Србију”, али и помиње као промењена личност, дистанцирана од своје прошлости, и као реформатор који се залаже за нормализацију односа са Косовом (Vock and Georgievski 2023). При помињању догађаја из прошлости, потенцира се геноцид који су учиниле снаге босанских Срба (Murphy 2022) као и чињеница да Србија има највише оружја по глави становника у Европи, што је последица балканских конфликата (Radford 2023).

Дискурс о Србији на порталу *nytimes.com*

Њујорк тајмс је у релевантном периоду покрио више тема него Би-Би-Си и Билд, а у извештавању је користио и знатно агресивније изразе ради стварања негативног дискурса о Србији. Главне теме су и овде однос Србије и Косова, председнички избори и председник Вучић, масовна пучњава у Београду као и српско-руски односи. При извештавању о Косову су коришћени изрази као што су: стрелци, смртоносне битке, хиљаде српских војника, тврдолинијаши, сукоби, јуришање и слично. Употреба ове врсте лексике алудира на варварско понашање које се од почетка балканских сукоба користи при описивању Србије. При помињању догађаја на Косову се указује

на српске снаге које су брутално злостављале етничке Албанце (Méheut 2023a), националисте, протеривање 850.000 људи са Косова (Simons 2023), одбијање признавања независности (Méheut 2023b), суморне енклаве под контролом Срба, без будућности, умрљане организованим криминалом (Higgins 2022a). Такође се помиње етничко чишћење на Косову (Simons 2023).

Председник Србије се помиње као заштитник Срба на Косову који то потенцира ради скретања пажње са домаћих протеста и који је послао армију ка Косову у дослуху са својим савезницима Русијом и Кином (Méheut 2023b). Вучић се повезује и са злоупотребом медија при нападу на своје противнике, дозвољавајући бившим робијашима да се појављују у разним ријалитијима (Higgins 2023). Такође је поменуто како председник убрзано успоставља аутократски режим пропраћен масовним протестима, организованим криминалом, хулиганима, трговином дрогом и убиствима. При томе је извештавано да су организоване криминалне групе ухапшене, али невољно (Worth 2023). Српски председник се повезује са криминалним бандама које користи за спровођење етничке политике и изазивање српских устанака на Балкану, па се тако исте групе доводе у везу са Русијом и паравојном Вагнер групом (*Wagner Group*) за коју се регрутација врши преко видеа на српском језику (Worth 2023). Председника називају „малим Путином” који одржава везе са Русијом одбијајући да се приклони ЕУ санкцијама како би придобио националисте (Higgins 2022b).

Новинари извештавају како су упозоравани на своју безбедност и како треба да буду на опрезу са државним институцијама (Worth 2023). Помињање пресуда суда Уједињених нација, које за насиље на Косову окривљују Србију, се повезује са бруталним убиством 8.000 Муслимана за време конфликта у Босни (Worth 2023). Срби се такође оптужују да живе у етно-национализму и лажној историји, прихватајући неистину да су били главна жртва балканских конфликта (Hammer 2022). При извештавању на тему Европрајда се спомиње назадна православна црква као и ултра-десничарски законодавци (Kwai 2022).

ЗАКЉУЧАК

Рад приказује резултате истраживања дискурса о Србији у одабраним западним медијима од почетка војне операције у Украјини као и њихову везу са резултатима ранијих истраживања ове теме. Сprovedено истраживање је обухватило анализу оригиналног садржаја чланака објављених на онлајн порталима одабраних Западних медија непосредним приступом чланцима. Квантитативном анализом је добијена учесталост главних тема чланака у оквиру области политике и криминалитета као и дистрибуција позитивне, неутралне и негативне конотације како би се добио и статистички увид у дискурс о Србији. Квалитативна анализа је подразумевала семиотичку анализу израза који у тексту стоје уз реч Србија, српски народ и представнике Србије, као и начин представљања чињеница које се за њих везују.

Истраживање показује да је актуелни дискурс о Србији махом конструисан деведесетих година прошлог века за време балканских конфликта када је претходна, позитивна слика о републици као делу СФРЈ замењена негативном, актуализујући раније референце на цео регион Балкана. Историјски је Запад на Балкан гледао као на скуп варвара који су, иако у Европи, удаљени од европске цивилизације па је закључено да само одсечно удаљавање од сопствене прошлости и идентитета и прихватање европских норми земљама Балкана може помоћи да се отргну племенског и назадног. Процес осликавања Србије кроз појам балканизма и нацификације је касније прерастао у демонизацију земље и њеног народа.

Србија је означена као главни и једини кривац за конфликте на Балкану, а јавност је прихватила дискурс политичара Западних земаља који су медији преносили, о назадној и геноцидној земљи која заслужује да буде уништена. Легитимитет оваквом наративу су дале и институције као што је МКСЈ, који је променио тумачење геноцида како би га лакше применио на случају Србије, и разне Западне службе које су фабриковале доказе ради придобијања јавности за интервенцију против Србије. У јеку негативне кампање су за промовисање жељеног дискурса коришћене и разне маркетиншке агенције које су креирале лажне информације о постојању логора и наратив сличан ономе који је постојао против нацистичке Немачке како би се минимизовао отпор казним мерама које је Запад наменио Србији.

Западни медији, чији су текстуални садржаји одабрани за анализу у овом раду, у извештавању о Србији превасходно бирају сензационалистичке теме везане за област политике и криминалитета па је у релевантном периоду од почетка конфликта у Украјини највише извештавано о односу Србије и Косова, о утицају Русије на Србију и Балкан, изборима и српском председнику, протестима и масовној пучњави у Београду. Портал *bild.de* је Србију поменуо у 24 чланка у скоро искључиво негативној конотацији. Портал *bbc.com* је о Србији у датом периоду ретко извештавао помињући је само 14 пута са мало више новинарског објективизма јер се у око 43% чланака држао неутрално. Портал *nytimes.com* је прави пример „новинарства везивања” јер користи свако извештавање о Србији као прилику за њено негативно конотирање. Стварање овакве слике у 35 чланка, објављених у релевантном периоду, је наставак негативне кампање против Србије деведесетих година ради постизања званичних циљева Запада, као што је признавање Косова и прихватање пуне одговорности за конфликте на територији бивше СФРЈ укључујући и геноцид. Око 86% чланака које је Њујорк тајмс објавио помиње Србију у негативној конотацији користећи референце на догађаје деведесетих.

Главна сврха овог рада је била да анализира тренутни дискурс о Србији и да представи историјске чињенице на којима се темељи. Утврђено је да је наратив успостављен за време сукоба на Балкану пружио чврсту основу за даље извештавање о Србији и темеље за развој дискурса о њој у будућности. Тако се промовише дискурс о аутократској, националистичкој, непопустљивој држави у којој нема слободе медија и која и даље обилује заоставштином ратне прошлости као што је висок степен наоружаности становника, немирење са прошлошћу и неприхватање међународних ставова у вези независношћу Косова или кривице за етничка чишћења на простору Балкана. Такође се помињу организовани криминал, хулиганске групе са коренима у паравојним групама и десничарски председник који земљу држи у стези национализма и своје ултра-десничарске прошлости.

ЛИТЕРАТУРА

- Ackerman, Seth, and Jim Naureckas. 2000. "Following Washington's Script." In: *Degraded Capability*, eds. Philip Hammond and Edward Herman, 97–110. London: Pluto Press.
- Bakić-Hayden, Milica, and Robert Hayden. 1992. "Orientalist Variations on the Theme 'Balkans'." *Slavic Review* 51 (1): 1–15.
- Bechev, Dimitar. 2023. "The Ukraine War: Response in the Western Balkans." In: *A Year Later: War in Ukraine and Western Balkan (Geo)Politics*, eds. Jelena Džankić, Simonida Kacarska and Soeren Keil, 15–22. San Domenico di Fiesole: European University Institute.
- Bell, Martin. 1998. "The Journalism of Attachment". In: *Media Ethics*, ed. Matthew Kieran, 15–22. London and New York: Routledge.
- Bennett, Lance, W. 1990. "Toward a Theory of Press-State Relations in the United States." *Journal of Communication* 40 (2): 103–127.
- Berelson, Bernard. 1952. *Content analysis in communication research*. New York: Hafner.
- Bergman, Tabe, and Jesse Owen Hearn-Branaman. 2022. *Journalism and Foreign Policy: How the US and UK Media Cover Official Enemies*. London and New York: Routledge.
- Bergman, Tabe. 2014. "Following Washington's Lead: The Dutch Press on the Run-Up to the War in Iraq." *International Communication Gazette* 76 (2): 109–127.
- Bild. 2023. „Sturm aufs Rathaus mit Stangen und Steinen." *Bild*, 25 December 2023. <https://www.bild.de/politik/ausland/politik-ausland/nach-wahlen-in-serbien-sturm-aufs-rathaus-mit-stangen-und-steinen-86538110.bild.html>.
- Binder, David, and Walter Roberts. 1998. "The Only Good Serb Is a..." *Mediterranean Quarterly* (Summer): 34–45.
- Caplan, Jane. 2019. *Nazi Germany: A Very Short Introduction*. New York and Oxford: Oxford University Press.
- Central Intelligence Agency [CIA]. 2024. "The World Factbook." Last access: 17 May 2024. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/gdp-official-exchange-rate>.
- Clark, Neil. 2010. "Kosovo and the myth of liberal intervention." *The Guardian*. 15 December 2010. <https://www.theguardian.com>.

- com/commentisfree/2010/dec/15/balkans-report-blairs-liberal-intervention.
- Crawford, Beverly. 1996. "Explaining Defection from International Cooperation: Germany's Unilateral Recognition of Croatia." *World Politics* 48 (4): 482–521.
- Delauney, Guy. 2022. "Number-plate crackdown raises tensions in Kosovo." *BBC*. 1 November 2022. <https://www.bbc.com/news/world-europe-63471041>.
- Delauney, Guy. 2023a. "Kosovo-Serbia row leaves NATO peacekeepers under attack." *BBC*. 30 May 2023. <https://www.bbc.com/news/world-europe-65754211>.
- Delauney, Guy. 2023b. "Serbia protests: Anti-government demonstrators try to storm Belgrade city hall." *BBC*. 25 December 2023. <https://www.bbc.com/news/business-67817072>.
- Delauney, Guy. 2024. "Pressure grows on Kosovo Serbs with currency curb", *BBC*. 2 February 2024. <https://www.bbc.com/news/world-europe-68165972>
- Doerr, Karin. 2002. "Nazi-Deutsch: An Ideological Language of Exclusion, Domination, and Annihilation". In: *Nazi-Deutsch/ Nazi German - An English Lexicon of the Language of the Third Reich*, eds. Robert Michael and Karin Doerr, 27–47. Westport, London: Greenwood Press.
- European Commission [EC]. 2020. "Serbia 2020 Report." Last access: 19 May 2024. <http://www.stat.gov.rs/media/5500/izvestaj-ek-onapretku-srbije-za-2020-godinu.pdf>.
- Fairclough, Norman, Jane Mulderrig and Ruth Wodak. 2011. "Critical Discourse Analysis". In: *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, eds. Teun A. van Dijk, 357–378. London: SAGE Publications Ltd.
- Fishman, Mark. 1980. *Manufacturing the News*. Austin: University of Texas Press.
- Gowing, Nik. 1994. "Real Time Television Coverage of Armed Conflicts and Diplomatic Crises: Does it Pressure or Distort Foreign Policy Decisions." *Shorenstein Center on Media, Politics and Public Policy*. 1 January 1994. https://www.shorensteincenter.org/wp-content/uploads/2012/03/1994_01_gowing.pdf.
- Gutman, Roy. 1993. *A Witness to Genocide*. New York: Macmillan.

- Hall, Stuart. 1997. "Introduction." In: *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, ed. Stuart Hall, 1–12. London: SAGE Publications.
- Hallin, Daniel. 1986. *The "Uncensored War": The Media and Vietnam*. Berkeley: University of California Press.
- Hammer, Joshua. 2022. "Bosnia on the Brink." *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2022/06/14/magazine/bosnia-genocide-pyramids.html>.
- Hammond, Philip. 2007. *Framing Post-Cold War Conflicts*. Manchester: Manchester University Press.
- Hammond, Philip. 2023. "The Serbs in Western Political and Media Discourse: Othering, Demonisation, and Tutelage." In: *Journalism and Foreign Policy: How the US and UK Media Cover Official Enemies*, eds. Tabe Bergman, and Jesse Owen Hearn-Branaman, 15–30. London and New York: Routledge.
- Harper, Stephen. 2017. *Screening Bosnia*. London: Bloomsbury.
- Hayden, Robert. 2013. *From Yugoslavia to the Western Balkans*. Leiden: Brill.
- Herman, Edward S., and Noam Chomsky. 1988. *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. New York: Pantheon.
- Herring, Eric, and Piers Robinson. 2003. "Too Polemical or Too Critical? Chomsky on the Study of the News Media and US Foreign Policy." *Review of International Studies* 29: 553–568.
- Higgins, Andrew. 2022a. "Blame, Hate and License Plates in a Divided Kosovo Town." *The New York Times*. 4 September 2022. <https://www.nytimes.com/2022/09/04/world/europe/kosovo-license-plates-dispute.html>.
- Higgins, Andrew. 2022b. "Serbia's Leader Rejects 'Little Putin' Label Amid Fears of Russian Meddling." *The New York Times*. 12 August 2022. <https://www.nytimes.com/2022/08/12/world/europe/serbia-vucic-russia.html>.
- Higgins, Andrew. 2023. "After Mass Shootings in Serbia, Few Are Ready to Give Up Their Guns." *The New York Times*. 2 June 2023. <https://www.nytimes.com/2023/06/02/world/europe/serbia-shootings-gun-control.html#:~:text=Vucic%20have%20made%20much%20of,a%20second%20loyal%20station%2C%20Happy>.

- House of Commons. 2000. "Foreign Affairs – Fourth Report." Last access: 21 May 2024. <https://publications.parliament.uk/pa/cm199900/cmselect/cmfa/28/2802.htm>.
- Huntington, Samuel. 1993. "The Clash of Civilizations?" *Foreign Affairs* 72 (3): 22–48.
- Ilić, Aleksandra. 2017. „Mediji i kriminalitet – kriminološki aspekti.” Doktorska disertacija. Univerzitet u Beogradu: Pravni fakultet.
- International Commission on Missing Persons [ICMP]. 2017. "Missing Persons from the Kosovo Conflict and Its Aftermath: A Stocktaking." Last access: 1 June 2024. www.icmp.int/wp-content/uploads/2017/05/Kosovo-stocktaking-ENG.pdf.
- Janićijević, Jasna. 2016. *Mediografija*. Beograd: Filološki fakultet.
- Jiwani, Yasmin, and Richardson, John E. 2011. "Discourse, Ethnicity and Racism". In: *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, ed. Teun A. van Dijk, 241–262. London: SAGE Publications Ltd.
- Johnstone, Diana. 2002. *Fools' Crusade*. London: Pluto Press.
- Johnstone, Diana. 2005. "Srebrenica Revisited." *Counter Punch*. 12 October 2005. www.counterpunch.org/2005/10/12/srebrenica-revisited/.
- Kirby, Paul, and Guy Delauney. 2023. "Serbia election: Vucic claims big election victory for ruling party." *BBC*. 18 December 2023. <https://www.bbc.com/news/world-europe-67742032>.
- Kwai, Isabella. 2022. "Serbia's Leader Cancels Euro Pride. Organizers Say They Will Go Ahead Anyway." *The New York Times*. 27 August 2022. <https://www.nytimes.com/2022/08/27/world/europe/europride-belgrade.html>.
- Little, Allan. 2001. "The West Did Not Do Enough." *BBC Online*. 29 June 2001. http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/from_our_own_correspondent/1413764.stm.
- Lorimer, Robert. 1998. *Mass Communication: A comparative introduction*. Manchester: Manchester University Press.
- Machin, David, and Van Leeuwen, Theo. 2007. *Global Media Discourse*. London and New York: Routledge.
- Maishman, Elsa, and James Gregory. 2022. "Serbian leader holds security talks over Kosovo unrest." *BBC*. 12 December 2022. <https://www.bbc.com/news/world-europe-63936840>.

- Majid, Aisha. 2024a. "Top 50 UK news websites in April: Independent drops back out of top five but strong growth for Metro." *Press Gazette*. Last access: 31 May 2024. https://pressgazette.co.uk/media-audience-and-business-data/media_metrics/most-popular-websites-news-uk-monthly-2/.
- Majid, Aisha. 2024b. "Top 50 news websites in the US: People, USA Today and New York Times see double-digit annual growth Top 50." *Press Gazette*. Last access: 31 May 2024. https://pressgazette.co.uk/media-audience-and-business-data/media_metrics/most-popular-websites-news-us-monthly-3/.
- Manić, Željka. 2017. *Analiza sadržaja u sociologiji*. Beograd: Čigoja štampa.
- Marburg, Matthias, and Marc Oliver Rühle. 2024. „Warum dieses Plakat beim Alba-Spiel hängen blieb.” *Bild*. 5 April 2024. [https://www.bild.de/sport/mehr-sport/basketball/kosovo-ist-serbien-warum-blieb-dieses-plakat-beim-alba-spiel-haengen](https://www.bild.de/sport/mehr-sport/basketball/kosovo-ist-serbien-warum-blieb-dieses-plakat-beim-alba-spiel-haengen.).
- McQuail, Denis. 2010. *McQuail's Mass Communication Theory* (6th edition). London: Sage.
- McQueen, David. 1998. *Television*. Hodder Education Publishers.
- Méheut, Constant. 2023a. "After Monastery Shootout, Residents Say Kosovo Villages Feel Like a 'Jungle'." *The New York Times*. 2 October 2023. <https://www.nytimes.com/2023/10/02/world/europe/serbia-kosovo-clash.html?searchResultPosition=1>.
- Méheut, Constant. 2023b. "Serbia's President Rejects Claims of Troop Buildup Near Kosovo." *The New York Times*. 1 October 2023. <https://www.nytimes.com/2023/10/01/world/europe/serbia-kosovo-troops-vucic.html>.
- Mikuš, Marek. 2013. *European Serbia' and Its 'civil' discontents: beyond liberal narratives of modernisation*. Graz: Centre for Southeast European Studies. https://www.academia.edu/3656945/_European_Serbia_and_its_Civil_Discontents_Beyond_Liberal_Narratives_of_Modernisation
- Murphy, Matt. 2022. "Dutch government apologises to Srebrenica veterans." *BBC*. 19 June 2022. <https://www.bbc.com/news/world-europe-61855110>.
- Nikolić, Milena. 2017. "Moral Disorder: Nell's Antisentimental Worldview." *Contemporary Canada in Short Fiction*. eds. Jelena Novaković and Vesna Lopičić, 293–302.

- Nikolić, Milena. 2018. "Serbia in British and American media." *Security, political and legal challenges of modern world*. eds. Svetlana Nikoloska and Angelina Stanojska, 258–268.
- North Atlantic Treaty Organization [NATO]. 2022. "Madrid summit declaration." 29 June 2022. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm.
- North Atlantic Treaty Organization [NATO]. 2024. "NATO member countries." Last access: 21 May 2024. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52044.htm.
- Paterson, Tony. 1999. "Germany gives details of covert plan." *The Times*. 9 April 1999.
- Plaumann, Jeanne, Marc Oliver Rühle and Peter Tiede. 2023. „Nie war es so bedrohlich wie jetzt." *Bild*. 2 October 2023. <https://www.bild.de/politik/ausland/politik-ausland/eskalation-auf-dem-balkan-serbien-gegen-kosovo-nie-war-es-so-bedrohlich-wie-jetzt-85595398.bild.html>.
- Price, Stuart. 1998. *Media Studies*. London: Pearson Education.
- Radford, Antoinette. 2023. "Serbia shootings: Tens of thousands join protests." *BBC*. 9 May 2023. <https://www.bbc.com/news/world-europe-65529509>.
- Ranft, Wolfgang. 2024. „Kann Söder Serbien aus Putins Bann lösen?" *Bild*. 15 March 2024. <https://www.bild.de/politik/inland/politik-inland/empfang-bei-praesident-vui-in-belgrad-kann-soeder-serbien-aus-putins-bann-loesen-87528890.bild.html>.
- Robinson, Piers. 2017. "The Media and Foreign Policy." *Oxford Research Encyclopaedia of Politics*. doi: 10.1093/acrefore/9780190228637.013.494.
- Rühle, Marc Oliver. 2022. „Darum bleibt die Kosovo-Krise so brandgefährlich." *Bild*. 31 December 2022. <https://www.bild.de/politik/ausland/politik-ausland/kosovo-konflikt-darum-bleibt-die-lage-brandgefaehrlich-82368990.bild.html>.
- Rühle, Marc Oliver. 2024. „Plant Putin HIER den nächsten Krieg?" *Bild*. 21 January 2024. <https://www.bild.de/politik/ausland/politik-ausland/plant-putin-hier-den-naechsten-krieg-zweites-schlachtfeld-in-europa-moeglich-86724452.bild.html>.
- Schabas, William. 2001. "Was Genocide Committed in Bosnia and Herzegovina?" *Fordham International Law Journal* 25: 23–53.

- Scharf, Michael. 1999. "Indicted for War Crimes, Them What?" *Washington Post*. 3 October 1999. <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/1999/10/03/indicted-for-war-crimes-then-what/17b801dd-clf6-435e-8347-3e7412baa24e/>.
- Semrush. 2024. „Die meistbesuchten Zeitungen Websites in Deutschland, aktualisiert im April 2024." Last access: 1 June 2024. <https://de.semrush.com/website/top/germany/news-and-media/>.
- Shannon, Claude E. and Warren Weaver. 1998. *The Mathematical Theory of Communication*. Champaign: University of Illinois Press.
- Simons, Marlise. 2023. "Ex-Leader of Kosovo Pleads Not Guilty to War Crimes Charges." *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2023/04/03/world/europe/hashim-thaci-kosovo-war-crimes-tribunal.html#:~:text=The%20brutal%20attacks%20that%20began,than%2012%2C000%20had%20been%20killed>.
- Southwick, Katherine. 2005. "Srebrenica as Genocide?" *Yale Human Rights and Development Law Journal* 8 (1): 188–227.
- Svilar, Predrag. 2010. "Zapadni Balkan." *Sociološki Pregled* 44 (4): 503–540.
- Szamuely, George. 2011. "Securing Verdicts: The Misuse of Witness Evidence at the Hague." In: *The Srebrenica Massacre: Evidence, Context, Politics*, ed. Edward Herman, 153–210. Evergreen Park: Alphabet Soup.
- Tait, Robert. 2017. "Serbian PM elected president as EU warns over increased powers." *Guardian*. 3 April 2017. <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/03/serbian-pm-aleksandar-vucic-elected-president-eu-warns-over-increased-powers>.
- Tanner, Marcus. 1999. "War in the Balkans: The Balkan question." *Independent*. 10 May 1999. <https://www.independent.co.uk/news/war-in-the-balkans-the-balkan-question-1092841.html>.
- Tiede, Peter. 2023. „Putin krallt sich den Balkan!" *Bild*. 17 December 2023. <https://www.bild.de/politik/ausland/politik-ausland/serbischer-ex-minister-warnt-putin-krallt-sich-den-balkan-86454582.bild.html>.
- Todorova, Maria. 2009. *Imagining the Balkans*. Oxford: Oxford University Press.

- United States Department of State [USDS]. 1999. "The Ethnic Cleansing of Kosovo: Fact Sheet." Last access: 12 May 2024. https://1997-2001.state.gov/regions/eur/rpt_990507_ksvo_ethnic.html.
- Van Dijk, Teun A. 2011. *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. London: SAGE Publications Ltd.
- Vock, Ido, and Jovana Georgievski. 2023. "Aleksandar Vucic: The man who remade Serbia." *BBC*. 10 December 2023. <https://www.bbc.com/news/world-europe-67654166>.
- Vukasović, Dejana. 2018. "European Union and Otherness." *Sprawy Narodowościowe, Seria Nowa* 50: 1–12. <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/sn/article/view/sn.1626/4379>.
- Wodak, Ruth, and Martin Reisigl. 2015. "Discourse and Racism." In: *The Handbook of Discourse Analysis*, eds. Deborah Tannen, Heidi Ehnberger Hamilton and Deborah Schiffrin, 576–596. Chichester: Wiley Blackwell.
- Worth, Robert F. 2023. "The President, the Soccer Hooligans and an Underworld 'House of Horrors'." *The New York Times Magazine*. 3 May 2023. <https://www.nytimes.com/2023/05/03/magazine/aleksandar-vucic-veljko-belivuk-serbia.html>.
- Žohar, Benjamin. 2012. "Misrepresentation of the Bosnian War by Western media." *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 3 (2): 97–110.

*Nenad Novković***Independent Researcher*

POLITICAL DISCOURSE ON SERBIA IN THE MEDIA REPORTING OF THE SELECTED WESTERN COUNTRIES

Resume

The paper presents the results of research on the discourse on Serbia in selected Western media since the beginning of the military operation in Ukraine. The conducted research included the analysis of the original content of articles published on the Bild, BBC, and The New York Times websites, showing that the current discourse on Serbia was mostly established in the 1990s, during the Balkan conflicts, when the previous, positive image of the country as part of the SFR Yugoslavia was replaced by a negative one, awakening earlier references to the entire Balkan region. Historically, the West has viewed the Balkans as a collection of barbarians who, although in Europe, are distant from the European civilization, concluding that only distancing from their own past and identity and acceptance of European norms can help the Balkan countries break away from the tribal and backward. The process of portraying Serbia through the notions of Balkanism and Nazification later grew into the overall demonization of the country and its people. Serbia has been labelled as the main and only culprit for the Balkan conflicts, the discourse promoted by the Western politicians and broadcast by the media and eventually accepted by the public, about a backward and genocidal country that deserves to be destroyed. Legitimacy to this narrative has been given by institutions such as the ICTY, which changed the interpretation of genocide to make it applicable to the Serbian case, and various Western intelligence organisations that fabricated evidence in order to get the public support for the intervention against Serbia. In the midst of the negative campaign, various marketing agencies were used to promote the desired discourse, creating false information about the existence of concentration camps and a narrative similar to the one that existed against Nazi Germany in order to minimize resistance to the punitive measures that the West intended for Serbia. Western media selected for the purposes of this paper primarily choose sensationalist

* Email address: nenad011@yahoo.com. ORCID: 0009-0006-3221-5243.

topics related to the field of politics and crime in the relevant period, mostly reporting on the relationship between Serbia and Kosovo, the influence of Russia on Serbia and the Balkans, the elections and the Serbian president, protests, and mass shooting in Belgrade. Portal *bild.de* mentioned Serbia in 24 articles in an almost exclusively negative connotation. *bbc.com* rarely reported on Serbia in the given period, mentioning it only 14 times with a little more journalistic objectivism keeping neutrality in about 43% of the articles. *nytimes.com* is a true example of journalism of attachment because it uses every opportunity to report on Serbia in a negative manner. By creating such an image in 35 articles, out of which 86% presented Serbia in a negative connotation, The New York Times continues the negative campaign against the country from the 1990s in order to support the official goals of the West such as the recognition of Kosovo and the acceptance of full responsibility for the Balkan conflicts, including genocide. Serbia is, therefore, depicted as an autocratic, nationalistic, stubborn country, featuring no freedom of the press, still living in the legacy of the wartime past, such as a high degree of armament of the population, non-reconciliation with the past and non-acceptance of international positions regarding Kosovo's independence or blame for ethnic cleansing in the Balkans. The country is also connected to organized crime, hooligan groups with roots in paramilitary groups, and a right-wing president who is holding the country in the grip of nationalism and his far-right past.

Keywords: Discourse, narrative, connotation analysis, Balkan conflicts, text analysis, balkanism, nazification.

* Овај рад је примљен 31. октобра 2024. године, а прихваћен на састанку Редакције 10. фебруара 2025. године.